

BINNENKORT EINDADVIES VAN COMMISSIE

Discussie over riooloverstorten nadert einde

Riooloverstorten leveren nog steeds problemen op, althans zo'n 550 van de ruim 15.000, hoewel ID-DLO uitgaat van ruim 900 risicovolle riooloverstorten. Veel dat uit sloten drinkt in de buurt van deze overstorten, wordt ziek. De betrokken partijen trachten al jarenlang op allerlei manieren te bewijzen dat er al dan niet een causaal verband bestaat tussen de overstorten in sloten en het ziek worden van vee. Een jaar geleden riep het toenmalige kabinet een commissie in het leven die de patstelling moet doorbreken. Binnenkort komt ze met een eindadvies. Voor veel veehouders bestaat geen twijfel over de oorzaak van zieke koeien: de riooloverstorten in de buurt. Een gesprek met één van die veehouders, de heer De Leeuw. Hij probeert al 18 jaar zijn gelijk te halen.

Het verhaal van De Leeuw speelt zich af in Wageningen, een dorp ten noorden van Breda met 2400 inwoners. De overstortproblematiek steekt er begin jaren tachtig de kop op, omdat de gemeente Terheijden geen geld heeft om het gemengd stelsel onder het dorp op te knappen.

Het dorp ligt op een terp en heeft veel verhard oppervlak, waardoor de afvoercapaciteit van het stelsel bij hevige neerslag al snel tekort schiet. Noodgedwongen stort een langs de Kerkstraat gelegen overstort ongezuiverd afvalwater over op een sloot die uitmondt op de watergang De Nieuwe Vliet.

In verband met het nieuwbouwplan 'Bosakker' koopt Terheijden in 1979 de aan de Kerkstraat gelegen boerderij van veehou-

der De Leeuw. Een jaar later betreft de veehouder een nieuwe boerderij op Hofstad 4 in het dorp en bouwt daar een ligboxenstal voor zijn 139 koeien. In 1980 zou veel ongezuiverd water ineens geloosd zijn op de Nieuwe Vliet, zeggen de veehouders in de buurt. Toen bestonden nog geen bergbezinkbassins. Pas 14 jaar later komt achter de overstort Kerkstraat een bergbezinkbassin met een relatief klein bergend vermogen van 216 kubieke meter.

In de zomer drinken de koeien van De Leeuw water uit weidepompen, dat wordt opgepompt uit de sloot langs het weiland. In de winter drinkt het vee leidingwater. Vanaf dan tot en met 1982 gaat het niet goed met het vee. De eerste drachtige koe brengt een dood kalf ter wereld en al gauw werpen

andere koeien hun ongeboren vruchten af. De zieke koeien worden niet meer tochtig en sterven spoedig. Maar zijn vee krijgt ook andere ziektes als maag- en darmstoornissen, sterke vermagering, plaatselijke ontstekingen, verminderde melkafgifte en groeistoornissen bij jong vee. Op 1 december 1982 treft de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) bij drie koeien de bacterie 'abortus-bang' in de antistoffen van melk en bloed aan. Uit voorzorg moet de gehele veestapel voor de slacht worden afgevoerd. De Leeuw staat voor een raadsel, want Nederland is in die tijd vrij verklaard van abortus-bang. Alleen veehouders die hun vee in Frankrijk of België kochten, moesten rekening houden met de kans op abortus-bang. Maar De Leeuw zijn koeien werden geboren uit eigen opfok en hij kocht een aantal koeien op bedrijven in de omgeving waar nooit abortus-bang is geconstateerd. De GD meent dat de drie besmette koeien van De Leeuw zijn gekocht in het buitenland, maar aan de hand van de melklijsten van de Stichting Centrale Melkcontrole Dienst kan de veehouder achterhalen dat dat niet het geval is.

Op 24 oktober en 14 november 1982 zijn dus, respectievelijk één en twee maanden voor de bacterie-uitbraak, kalveren geboren. Die kunnen nooit besmet zijn geraakt door een buitenlandse aankoop, omdat ze niet van de boerderij zijn geweest. Koe Roosje 64 kalft drie keer, waarbij het laatste kalf op 24 oktober 1982 wordt geboren. Ook bij deze koe was twee maanden voor de bacterie-uitbraak geen besmetting aanwezig. De koe is ook niet van het erf geweest.

Verband

Wanneer De Leeuw in 1984 ontdekt dat slootwater vervuild is met rioolwater, is hij ervan overtuigd dat een verband bestaat tussen de uitbraak van de abortus-bang in 1982. Bij niemand vindt hij echter een gewillig oor. De GD zwijgt en vindt dat De Leeuw zelf het causaal verband op tafel moet leggen voordat verder gepraat kan worden.

Het Hoogheemraadschap West-Brabant zit zelf ook met de ontstane situatie in haar maag, zo leert een nota van 15 maart 1993. Daarin wordt onderkend dat jarenlang onverdund rioolwater is geloosd op sloten waaruit koeien drinken zonder de boer daarop te attenderen en zonder dat het bevoegde gezag hieraan iets doet.

De Gezondheidsdienst voor Dieren beschouwt De Leeuw als een boer die geen

De heer R. de Leeuw wijst naar de overstortklep waarlangs het ongezuiverde afvalwater in het slotenstelsel stroomt.

De riooloverstort aan de Hofstad in Wagenberg, vol met condoms en ander afval.

kennis van zaken heeft en maar wat aanrommelt. De Leeuw verzamelt echter met de jaren steeds meer kennis. Die kennis doet hij onder meer op in het nabije Drimmelen. Een half jaar voordat de drie koeien van De Leeuw met abortus-bang besmet raakten, vond in die plaats een Brucella-uitbraak plaats, nadat een koe water uit een sloot dronk die vlak bij een overstort lag. Ook daar kon de GD de besmettingsbron niet traceren.

Brucella

De Leeuw verzamelt ook literatuur waaruit blijkt dat Brucella-kiemen een enorme resistentie bezitten en dat een mogelijke infectie van Brucella via riooloverstorten nog nooit is onderzocht. Niet vreemd, want menigeen denkt dat riolering verspreiding van infectieziekten voorkomt.

De Leeuw spit door. Dr. J. Cornelis zegt in 1993 over Brucella-kiemen bij runderen: "De resistentie tegen uitwendige invloeden is vrij groot. Als uitdrogen wordt voorkomen, blijven kiemen enkele maanden leven in een geaborteerde vrucht of een nageboorte tijdens de winter of een koud voorjaar. In rottend materiaal sterven de kiemen echter vrij snel".

De veehouder legt ook de hand op een pleidooi van Z. Bercovich uit 1998 die meent dat honden (op elke boerderij loopt een waakhond) een belangrijke rol spelen in de epidemiologie van Brucella bij vee. Bercovich heeft zelfs de relatie tussen geïnfecteerde honden en Brucella-uitbraak bij vee aangetoond. Brucella-bacteriën blijken in vele omstandigheden te kunnen overleven, onder meer enkele maanden in uit de kraan getapt water bij 4 tot 8°C, 60 dagen in vochtige

grond en tussen 2,5 en 8 maanden bij 12°C in vloeibare mest.

Hoewel de bacteriën relatief resistent zijn en een aanzienlijke tijd kunnen overleven, wordt het woon- en leefmilieu niet als een belangrijke bron van infectie gezien. De enige van betekenis zijnde infectiebron van Brucella zijn de uitwerpselen van dieren.

Geen normen

De Leeuw laat in juli 1984 de Gezondheidsdiensten in Boxtel en Zwolle onderzoek verrichten naar de kwaliteit van het slootwater en het slib op de slootbodem. Hieruit blijkt dat in het slootwater zwavelwaterstof voorkwam.

Het Waterschap De Ham, inmiddels opgegaan in het Waterschap Land van Nassau, meende dat de overschrijdende pH-waarden in de monsters van De Leeuw toelaatbaar waren en geen direct gevaar vormden voor de koeien op zijn land. Aangezien in die tijd nog geen normen bestonden voor de kwaliteit van waterbodems, kon het schap daaraan geen uitspraken verbinden.

Overigens onderzocht het Waterschap De Ham in december 1984 zelf ook het slootwater en het slib op de bodem. Maar die uitkomsten waren voor het schap ook geen reden om uit te gaan van een verontreiniging.

Recht in eigen hand

De Leeuw ziet het vuile slootwater en het slib als boosdoeners en doet er van alles aan om het niet in zijn bedrijfsvoering terecht te laten komen. Eerst zet hij zelf de overstortklep dicht en later brengt hij op

eigen kosten een dam aan in een watergang die in verbinding staat met zijn weilanden zodat geen vervuild water meer kan toestromen.

Het is opmerkelijk dat na de komst van de dam, de Raad van State oordeelde dat deze mocht blijven liggen tot de belangen van de veehouder veilig gesteld waren, het vee van De Leeuw gezond blijft. Het slib uit de sloot, vroeger werd dat nog gewoon uitgereden over de landerijen, wil De Leeuw niet meer op zijn land zien.

In de jaren na 1985 gaat de strijd tussen De Leeuw en betrokken partijen onverminderd voort. Omdat kennis over riolering en riooloverstorten toeneemt, wordt het de instanties ook duidelijker dat de De Leeuw het wel eens bij het rechte eind zou kunnen hebben. Maar ze vinden het verhaal van De Leeuw verre van geloofwaardig.

Meer feiten

Wie de 30 dossiers van De Leeuw als buitenstaander bestudeert, komt tal van opmerkelijke feiten tegen. Eén daarvan is een onderzoek van Tauw bv in Deventer, dat in oktober 1988 in opdracht van het waterschap de kwaliteit van het slib in de watergangen van Ter Heide bestudeert, enkele kilometers verwijderd van Wagenberg. De kwaliteit van de meeste monsters blijkt onder klasse 1 te vallen en te voldoen aan de referentiewaarde. Maar sommige monsters vallen onder klasse 4, hetgeen betekent dat sprake is van een vervuilde waterbodem die moet worden gesaneerd. De eindconclusie van het onderzoek luidt echter dat de waterbodem voldoet aan de richtlijnen en geschikt is voor ontvangst en verspreiding van baggerspecie onder agrariërs.

Een ander opmerkelijk feit vormt een brief van 23 augustus 1990, waarin de hoofd-ingenieur-directeur van Rijkswaterstaat directie Noord-Brabant openlijk verklaart dat in het verleden met een zekere regelmaat rioolwater, afkomstig uit de riooloverstort aan de Kerkstraat, via de sloten richting de weilanden van De Leeuw stroomde. Oorzaak hiervan was het niet optimaal functioneren van pompgemalen, waardoor meer overstorten plaatsvonden dan volgens de norm was toegestaan. Het schrijven leert ook dat nooit metingen aan riooloverstorten hebben plaatsgevonden. Desondanks wisten zowel de gemeente Terheijden als het Hoogheemraadschap West-Brabant zeker dat de overstortfrequentie aan de Kerkstraat binnen de norm bleef.

Peter van der Zwan